

Zitting 1981–1982

17 483

Goedkeuring van de herziening van het Internationaal Verdrag tot bescherming van kweekprodukten (Trb. 1981, 205) en wijziging van de Zaaizaad- en Plantgoedwet

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING**I. Algemeen**

A. Het onderhavige wetsontwerp beoogt in de eerste plaats, ter voldoening aan het bepaalde in artikel 60, tweede lid, van de Grondwet, de op 23 oktober 1978 te Genève tot stand gekomen Herziene Akte van het Internationaal Verdrag tot bescherming van kweekprodukten (Trb. 1962, 117) aan de goedkeuring van de Staten-Generaal te onderwerpen. De Herziene Akte is op 8 november 1981 in werking getreden.

De regering van de Nederlandse Antillen heeft besloten de Herziene Akte niet voor de Nederlandse Antillen te doen medegelden; derhalve wordt de goedkeuring alleen voor Nederland gevraagd.

In de tweede plaats beoogt het wetsontwerp enkele artikelen van de Zaaizaad- en Plantgoedwet (Stb. 1966, 455) te wijzigen. Enerzijds betreft het wijzigingen die rechtstreeks voortvloeien uit de door de Herziene Akte teweeggebrachte wijziging van het verdrag. Anderzijds worden in één der daarom te wijzigen artikelen tevens aanpassingen voorzien, die noodzakelijk, onderscheidenlijk gewenst lijken in verband met een overigens ongewijzigd voorschrift van het verdrag.

B. In Nederland heeft betrekkelijk kort na de laatste eeuwwisseling de mening postgevat dat de inspanningen van particuliere plantenkwekers dienden te worden aangemoedigd. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het thans in de Zaaizaad- en Plantgoedwet vervatte kwekersrecht. Onder kwekersrecht kan worden verstaan het geheel van regelen inzake de verlening en de inhoud van rechten met betrekking tot teeltmateriaal van een kweekprodukt. Het nationale kwekersrecht is in hoge mate afgestemd op het verdrag.

Tijdens een diplomatieke conferentie, gehouden te Genève van 9 tot en met 23 oktober 1978, is het verdrag herzien. De conferentie was belegd door de staten die reeds partij waren bij het verdrag. Voorts waren alle bij de Verenigde Naties aangesloten staten uitgenodigd de conferentie bij te wonen.

Ten slotte waren een aantal al dan niet professionele inter- of supranationale organisaties¹ uitgenodigd de conferentie als waarnemers bij te wonen. De herziene tekst (Herziene Akte genoemd) stond voor alle op de conferentie vertegenwoordigde staten tot 1 november 1979 open ter ondertekening.

¹ VN, World Intellectual Property Organization, FAO, EEG, European Free Trade Association, Internationaal Seed Testing Association, OECD, Panamerican Seed Seminars, International Association of Horticultural Producers, International Association for the Protection of Industrial Property, International Association of Plant Breeders for the Protection of Plant Varieties, International Community of Breeders of Asexually Reproduced Ornamentals, International Association of the Seed Trade, International Chamber of Commerce, International Commission for the Nomenclature of Cultivated Plants of the international Union of Biological Sciences, International Federation of Agricultural Producers.

Het Koninkrijk heeft aan de herziening medegewerkt en op 23 oktober 1978 de Herziene Akte ondertekend. Behalve de overige negen staten, die ten tijde van de herziening reeds partij waren bij het verdrag², hebben ook een zestal andere staten³ de Herziene Akte ondertekend. De herziening van het verdrag is het uiteindelijke gevolg van het streven de door de verdrag-sluitende partijen gevormde unie te doen groeien en de werking van die Unie te moderniseren. Daartoe dienden enige Verdragsbepalingen, zowel van materiële als van administratieve aard, te worden gewijzigd. Die wijzigingen alsmede verschillende wijzigingen van redactionele aard en de integratie van de Aanvullende Akte (Trb. 1974, 1) hebben de unie-staten ertoe gebracht een Herziene Akte tot stand te brengen. Onder punt II van deze memorie worden de belangrijkste verschillen tussen enerzijds het Verdrag van 1961 en de Aanvullende Akte van 1972 en anderzijds de Herziene Akte van 1978 aangegeven en toegelicht.

C. In samenhang met de goedkeuring van de Herziene Akte van het Verdrag is het gewenst ten minste enkele wijzigingen aan te brengen in de nationale wetgeving. Het betreft hier de wijziging van een drietal artikelen van de Zaaizaad- en Plantgoedwet. In dit verband zij opgemerkt dat een algehele wijziging van deze wet momenteel in voorbereiding is. Vooruitlopend op die gelegenheid, worden thans reeds die wijzigingen in de Nederlandse wetgeving aangebracht, die voor de toepassing van de herziene tekst van het verdrag minimaal vereist zijn, ten einde de Herziene Akte zo spoedig mogelijk te kunnen aanvaarden.

II. Wijzigingen van het verdrag

Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen van het Verdrag weergegeven en toegelicht.

A. Gewijzigde materiële bepalingen

1. De oorspronkelijke tekst van het verdrag geeft een zekere aanduiding van de betekenis van het begrip «ras», de botanische eenheid die subject van het kwekersrecht kan zijn (artikel 2, tweede lid). De conferentie besloot deze bepaling te verwijderen. Zij overwoog dat zulks in het belang is van de aanpassing van dat begrip aan de wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, met name op het gebied van de plantveredeling, en daarmee in het belang van de aanpassing van het kwekersrechtstelsel in zijn geheel aan dergelijke ontwikkelingen.

2. In de Herziene Akte is een bepaling opgenomen die het de unie-staten toestaat de toepassing van het verdrag te beperken tot bepaalde rassen van een geslacht of soort, afhankelijk van hun wijze van vermeerdering of hun eindgebruik (artikel 2, tweede lid van de Herziene Akte). Deze bepaling dekt expressis verbis zekere, in de unie-staten gebruikelijke praktijken. Zo kent Nederland geen kwekersrecht toe aan rassen van fruitgewassen, indien zij zijn bestemd voor sierdoeleinden. Sommige andere landen kennen geen kwekersrecht toe aan hybriderassen.

3. Het Verdrag van 1961 verplicht de unie-staten het verdrag na verloop van 8 jaar ten minste op bepaalde in een lijst genoemde gewassen toe te passen (artikel 4, derde lid). Bedoelde lijst is afgestemd op de economisch belangrijke gewassen van de staten die het verdrag oorspronkelijk hebben opgesteld, te weten Westeuropese staten. De onderhavige verplichting zou voor sommige staten, met name voor staten gelegen buiten de gematigde klimaatzone, een belemmering kunnen vormen tot het verdrag toe te treden. De conferentie besloot deze bepaling te wijzigen, in dier voege dat de unie-staten het verdrag telkens na een bepaalde periode op grotere aantallen door hen zelf aan te wijzen gewassen moeten toepassen (artikel 4, derde lid van de Herziene Akte). In dit verband heeft de conferentie de

² België, de Bondsrepubliek Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Italië, het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika, Zweden en Zwitserland.

³ Canada, Ierland, Japan, Mexico, Nieuw Zeeland en de Verenigde Staten.

unie-staten aanbevolen het verdrag zoveel mogelijk op hun economisch belangrijke gewassen toe te passen. Voorts besloot de conferentie de minimum aantallen van gewassen, waarop het verdrag dient te worden toegepast, nagenoeg te verdubbelen. Ten slotte werd een ontheffingsmogelijkheid toegevoegd (artikel 4, vierde en vijfde lid van de Herziene Akte).

4. De bepaling omtrent de nieuwigheid van het ras, vereist voor kwekersrechtverlening, is op twee punten gewijzigd:

a. Het verdrag van 1961 bepaalt dat een ras, om voor verlening van kwekersrecht in een unie-staat in aanmerking te kunnen komen, niet voor de datum van de kwekersrechtenaanvraag op het grondgebied van die staat mag zijn verhandeld (artikel 6, eerste lid). Ingevolge de Herziene Akte kan een unie-staat wettelijk toestaan dat bedoelde kritieke datum ten hoogste één jaar voor de datum van de kwekersrechtenaanvraag ligt (artikel 6, eerste lid, sub b (i) van de Herziene Akte). De onderhavige wijziging bleek noodzakelijk in verband met het voorgenomen partij worden van bepaalde staten.

b. Ingevolge het Verdrag van 1961 mag een kwekersrechtelijk te beschermen ras niet langer dan vier jaar voor de datum van de kwekersrechtenaanvraag in het buitenland zijn verhandeld (artikel 6, eerste lid). Deze bepaling beoogt de kweker de gelegenheid te geven een start te maken met de exploitatie van zijn ras, van belang voor een latere exportvoorziening, zonder dat zulks de latere aanmelding in het buitenland prejudicieert. Op deze wijze kan hij zijn rechten, ook die in het buitenland, ten volle benutten. De conferentie achtte het wenselijk de buitenlandse verhandelingsmogelijkheid voor rassen van gewassen als wijnstokken, bosbomen, vruchtbomen en sierbomen, in verband met hun betrekkelijk langzame groei-eigenschappen, met twee jaar te verlengen (artikel 6, eerste lid, sub b (ii) van de Herziene Akte).

5. In de bepaling van het Verdrag betreffende de naamgeving van kwekersrechtelijk beschermde rassen en de relatie met merkenrechten (artikel 13) zijn een aantal wijzigingen aangebracht.

a. In afwijking op het verdrag van 1961 (artikel 13, tweede lid, eerste volzin) staat de Herziene Akte benamingen, bestaande uit uitsluitend cijfers, toe voor zover zulks een vaste praktijk is bij de benaming van rassen in de betrokken unie-staat (artikel 13, tweede lid van de Herziene Akte). Deze wijziging is getroffen met het oog op het partij worden van bepaalde staten, die de op hun grondgebied gebruikelijke benamingen wensen te continueren. De unie-staten, die dergelijke rasaanduidingen, elders vastgesteld, niet geschikt achten voor de benaming van een ras, behouden het recht voor hun grondgebied een andere benaming te eisen.

b. Het Verdrag van 1961 bepaalt dat de rasbenaming met ingang van de datum van de kwekersrechtverlening een soortaanuiding wordt (artikel 13, achtste lid, sub b, eerste volzin). In de Herziene Akte wordt het aan de unie-staten overgelaten te bepalen welke handelingen of gebeurtenissen de rasbenaming generiek doen worden (artikel 13, eerste lid, eerste volzin van de Herziene Akte).

c. In de huidige tekst van het verdrag wordt geregeld dat, behoudens oudere rechten, niemand in welke unie-staat dan ook op een benaming, die gelijk of sterk verwant is aan een ingeschreven rasbenaming, voor gelijke of gelijksoortige waren merkenrecht kan verkrijgen (artikel 13, achtste lid, sub b, tweede volzin). De Herziene Akte regelt niet uitdrukkelijk de mogelijke merkenrechtelijke gevolgen van de inschrijving van de benaming in een unie-staat.

d. Terwijl het Verdrag van 1961 voorschrijft dat de kwekersrecht houder geen merkenrecht op een benaming van een kwekersrechtelijk beschermd ras geldend kan maken (artikel 13, derde lid), bepaalt de Herziene Akte dat geen rechten betreffende de aanduiding, die als benaming van het kwekersrechtelijk beschermde ras is ingeschreven, het vrije gebruik van de benaming in verband met het ras mogen belemmeren, zelfs niet na afloop van de kwekersrechtbescherming (artikel 13, eerste lid, tweede volzin van de Herziene Akte).

De onder b en c bedoelde wijzigingen zijn een gevolg van het streven, bij de toepassing van het verdrag, geen onmiddellijke gevolgen voor merkenrechtwetgevingen te scheppen. Het is duidelijk dat een noodzaak tot amendering van laatst bedoelde wetgeving toetreding tot het verdrag zou kunnen bemoeilijken of zelfs in de weg zou kunnen staan.

Afgezien van dat aspect meenden enige delegaties dat in dit verdrag slechts veilig gesteld kan en moet worden dat een benaming van een kwekersrechtelijk beschermd ras door een ieder vrijelijk kan worden gebruikt, zelfs na afloop van het kwekersrecht. Daartoe is de onder d genoemde wijziging aangebracht.

B. Gewijzigde administratieve bepalingen

1. In het Verdrag van 1961 is de regering van de Zwitserse Bondsstaat het toezicht op het bureau van de unie opgedragen (artikelen 15, sub b en 24). Ook zijn daarmee samenhangende taken aan die regering opgedragen (artikel 20, tweede lid; 21, sub g; 23, derde lid; 25; 32, tweede en vierde lid; 33; 34, eerste lid en 40, tweede en derde lid). Gebleken is dat bedoelde rol en taken van zuiver formele aard zijn en niet noodzakelijk voor het behoorlijk functioneren van de Unie en haar organen. Nadat de Zwitserse regering had verklaard daartegen geen bezwaar te hebben is in de Herziene Akte elke referentie naar die regering geschrapt. De eerderbedoelde taken zijn aan de Raad onderscheidenlijk het Bureau van de Unie opgedragen (artikel 20 en 21, sub g onderscheidenlijk 32, tweede lid; 35, eerste en tweede lid; 36; 37, eerste en derde lid; 41, tweede lid en 42). Mede in verband met de opgeheven supervisie van Zwitserland wordt in de Herziene Akte uitdrukkelijk de rechtspersoonlijkheid van de unie bepaald (artikel 24). De verificatie der rekeningen wordt telkens aan één der unie-staten opgedragen (artikel 25).

2. Hoewel bij de Aanvullende Akte van 1972 het oorspronkelijke bijdragestelsel al in enige mate werd gedifferentieerd, is in de Herziene Akte een verdergaande nuancering aangebracht (artikel 26). Deze wijziging beoogt de bijdragen zo veel mogelijk op de wensen der unie-staten te kunnen afstemmen. Een dergelijk streven hangt nauw samen met het streven de Unie uit te breiden.

III. Wijzigingen van de Zaaizaad- en Plantgoedwet (Artikel II)

In verband met de tekst van het verdrag alsmede de wijziging daarvan behelst het wetsontwerp een wijziging van de artikelen 1, 29 en 51 van de Zaaizaad- en Plantgoedwet. De gewijzigde verdragsbepalingen inzake de naamgeving van kwekersrechtelijk beschermde rassen en de relatie met merkenrechten nopen niet tot enige wetswijziging.

Artikel 1

De definitie van «unie» in artikel 1 dient te worden aangepast in dier voege dat de unie bestaat uit de staten die partij zijn bij het verdrag, gesloten te Parijs op 2 december 1961. Een staat, die gebonden is door uitsluitend de Herziene Akte, is, blijkens de preambule en de artikelen 1, 31, 32 en 33 daarvan, ook partij bij het verdrag.

Artikel 29

Het derde lid van artikel 29, dat handelt over de voor de verlening van kwekersrecht vereiste nieuwheid van het ras, wordt in vier opzichten gewijzigd.

1. In verband met de verlening van kwekersrecht stellen zowel het verdrag, als de Herziene Akte (artikel 6, eerste lid, sub b), bepaalde voorwaarden betreffende de verhandeling van het ras. Hieraan ten grondslag ligt de opvatting dat met betrekking tot rassen, die reeds vrijelijk in de handel zijn, niet naderhand exclusieve rechten moeten kunnen ontstaan.

Dit principe komt in de nationale wegeving niet volledig tot zijn recht: in artikel 29, derde lid, van de Zaaizaad- en Plantgoedwet is niet de verhandeling van het ras, doch die van het teeltmateriaal van het ras bepalend voor de nieuwhed van het ras. Een dergelijke formulering kan tot gevolg hebben dat voor een ras, waarvan weliswaar geen teeltmateriaal doch ander materiaal – bij voorbeeld de snijbloemen – vrijelijk wordt verhandeld, naderhand kwekersrecht wordt aangevraagd en verkregen. Het wetsontwerp beoogt in de eerste plaats het derde lid van artikel 29 in die zin te wijzigen dat het in het verkeer brengen van het ras bepalend is voor de nieuwhed ervan. Het voorstel houdt geen rechtstreeks verband met de wijziging van het verdrag, aangezien het daarin vervatte nieuwhedscriterium, voor zover het is gekoppeld aan de verhandeling van het ras, niet is gewijzigd, althans niet in materieel opzicht.

2. Voorts wordt voorgesteld de bepaling omtrent de nieuwhed van het ras, zulks in verband met de verhandeling ervan in het buitenland, aan te passen aan de overeenkomstige bepaling van de Herziene Akte (artikel 6). Het bepaalde onder b beoogt de buitenlandse verhandelingsmogelijkheid van rassen van wijnstokken, bos-, vrucht- en sierbomen tot zes jaar uit te breiden. Het heeft ook betrekking op tot deze gewassen behorende rassen, die slechts als onderstammen worden gebruikt. De verhandeling in het buitenland van rassen van andere dan onder b bedoelde gewassen wordt onder c geregeld. Afgezien van de onder 1 toegelichte aanpassing ondergaat laatstgenoemde bepaling geen materiële wijziging.

3. In de derde plaats beoogt het wetsontwerp een wijziging aan te brengen opdat artikel 29, derde lid, duidelijker dan thans het geval is, tot uitdrukking brengt dat het in het verkeer brengen van een ras met toestemming van de kweker ervan bepalend is voor de nieuwhed van het ras. Het verdrag stelt in artikel 6, eerste lid, sub b, als voorwaarde voor de kwekersrechtverlening dat, op de datum van de kwekersrechtenaanvraag, het ras niet met toestemming van de kweker of zijn rechtverkrijgende in het land van de aanvraag of langer dan een bepaalde periode in het buitenland mag zijn verhandeld. De ratio van deze bepaling is dat een ras dat ten tijde van de kwekersrechtenaanvraag door toedoen van de rechtmatige bezitter ervan reeds in het land van de aanvraag of langer dan een bepaalde periode in het buitenland is gecommmercialiseerd, niet meer voor kwekersrechtverlening in aanmerking kan komen.

Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Zaaizaad- en Plantgoedwet blijkt dat de wetgever de bedoeling heeft gehad eerderbedoelde ratio tot uitdrukking te brengen. Immers, met betrekking tot artikel 38 van het oorspronkelijke wetsontwerp wordt in de memorie van toelichting gesteld dat voorop staat het beginsel «dat het ras slechts geacht wordt nieuw te zijn, indien daarvan noch in Nederland, noch elders teeltmateriaal in het verkeer is gebracht op het tijdstip van de indiening der aanvraag tot verlening van kwekersrecht» (memorie van toelichting, blz. 22, 1.). Daarbij heeft de wetgever een uitzondering op dat beginsel willen toestaan namelijk voor het geval dat de aan de aanvraag voorafgaande verhandeling geschiedt door toedoen van derden zonder dat daarvoor toestemming van de kweker was verkregen, waarbij gedacht kon worden aan verhandeling na diefstal of ontvreemding van het betrokken materiaal. In een later stadium is het ontwerp, mede onder invloed van het inmiddels tot stand gekomen verdrag, aangepast in die zin dat de buitenlandse verhandeling met toestemming van de kweker, niet langer dan vier jaar voorafgaande aan de kwekersrechtenaanvraag, de nieuwhed van het ras niet schaadt. (memorie van antwoord, blz. 11 met betrekking tot artikel 37 (g.o. 29)). Hoewel de toelichtingen op de wet in overeenstemming zijn met het in het verdrag vervatte beginsel, kan de formulering van artikel 29, derde lid, aanleiding geven tot twijfel omtrent de overeenstemming met het verdrag in dezen. Met name indien het ras waarop de aanvraag betrekking heeft ook door een andere kweker dan de aanvrager is ontwikkeld en door

laatstbedoelde niet langer dan vier jaren, voorafgaande aan de aanvraagdatum, in het buitenland in het verkeer is gebracht, lijkt deze bepaling te kunnen inhouden dat het ras, in verband met de Nederlandse aanvraag, niet meer als nieuw kan worden aangemerkt.

In het onderhavige wetsontwerp wordt derhalve voorgesteld in artikel 29, derde lid, het in het verkeer brengen van het ras in het buitenland of na diefstal of ontvreemding te relateren aan de toestemming van hem, die het ras door eigen kweekarbeid heeft gewonnen, in plaats van aan die van de aanvrager. Hiermee wordt bereikt dat, voor de beoordeling van de nieuwigheid, ook de gevolgen van de verhandeling van het ras door een kweker, niet zijnde de aanvrager, duidelijk omschreven zijn. Evenals de onder 1 behandelde wijziging van dit artikel vloeit het onderhavige voorstel niet rechtstreeks voort uit de wijziging van het verdrag. Immers, zowel het verdrag als de Herziene Akte spreken in dit verband over de «toestemming van de kweker».

4. Ten slotte wordt de regeling voor het geval van diefstal, als gevolg van de onder 2 toegelichte onderverdeling van het betrokken lid geplaatst onder d, gewijzigd in die zin dat de daarbij gemoeide termijn wordt verlengd tot zes jaren. Een zodanige termijn voorkomt dat de in a bedoelde periode door een onrechtmatige handeling met een jaar zou kunnen worden verkort.

Artikel 51

De terminologie ter aanduiding van bepaalde gewassen wordt in overeenstemming gebracht met die welke in artikel 29, derde lid, wordt voorgesteld voor dezelfde groep van gewassen.

IV. Overgangsbepaling (Artikel III)

In verband met de rechtszekerheid dienen de vóór de onderhavige wijziging verleende kwekersrechten niet door de gewijzigde bepalingen te worden beïnvloed. In het bijzonder moet bij de beoordeling van de nieuwigheid van de bij die rechten betrokken rassen artikel 29, zoals dat luidde vóór de wijziging ingevolge de onderhavige wet van kracht blijven. Zulks wordt beoogd door artikel III van het wetsontwerp.

V. Inwerkingtreding (Artikel IV)

In artikel IV wordt bepaald dat de artikelen II en III, in tegenstelling tot het overige gedeelte van de wet, in werking treden op een door Ons te bepalen tijdstip. Hierdoor zal het mogelijk zijn de inwerkingtreding van de wetswijzigingen samen te doen vallen met de inwerkingtreding voor ons land van de Herziene Akte.

De Minister van Landbouw en Visserij,
J. de Koning

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A. A. M. van Agt

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter